

Lotta Svärdistä uudesta näkökulmasta

Seija-Leena Nevala-Nurmi: Perhe maanpuolustajana. Sukupuoli ja sukupolvi Lotta Svärd- ja suojeluskuntajärjestöissä 1918–1944. Tampere University Press 2012. 444 s.

Viimeisen vuosisadan kansainväliset trendit sotahistoriallisessa tutkimuksessa voidaan jakaa karkeasti kolmeen kauteen. Aina 1960-luvulle saakka tutkimuksen pääpaino oli paljolti itse sotatapahtumisista. Seuraavat kolmekymmentä

vuotta tutkimusrintaman kärki, luutunutta sotaisaa ilmaisua käyttäkseni, suuntautui yhä enemmän sotien talous-, sosiaali- ja aatehistorian selvittämiseen. Parin viime vuosikymmenen aikana huomio on keskittynyt yhä enemmän sotien arkipäivän ja inhimillisten ristiriitaisuuksien selvittämiseen. Tämä niin sanottu uusi sotahistoria nostaa esiin myös aikalaisten tuntemuksia ja moraalikäsityksiä mikrotaasolla ja on herättänyt niin tutkijayhteisön kuin laajemman yleisönkin kiinnostuksen niin sanottua historiakulttuuria ja muistopolitiikkaa kohtaan.

Seija-Leena Nevala-Nurmen väitöskirja on tässä mielessä aikansa tuote. Kuten Nevala-Nurmi toteaa johdannossaan, porvarillisten naisten vapaaehtoista maanpuolustusjärjestötoimintaa on niin sanotussa ensimmäisessä tasavallassa tutkittu eri näkökulmista 1960-luvusta lähtien. Kuitenkin vasta kylmän sodan päätyttyä on aihetta alettu tarkastella sen syvempien ja pidempiäikaisten yhteyksien ja merkitysten kautta, kuten esimerkiksi Pia Olssonin ja Tiina Kinnusen tutkimuksissa 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Nevala-Nurmen tutkimusta ei silti voida luokitella vain näiden jatkeena. Toisin kun edellä mainituissa kahdessa työssä, on hänen väitöskirjansa johdonmukaisena pyrkimyksenä kuvata Lotta Svärd -järjestön olemusta ennen kaikkea suhteessa sitä ympäröiviin yhteisöihin ja arvomaailmaan eli suojeluskuntajärjestöön, järjestöjen eri haaroihin ja taustavoimiin sekä valkoiseen Suomeen.

Tutkimuskohteena ei näin ollen ole Lotta Svärd -järjestö itsessään vaan sen vaikutus ja rooli koko suomalaisessa yhteiskunnassa suojeluskuntajärjestön aisaparina. Nevala-Nurmi määrittelee sivulla 37 tehtäväkseen tarkastella Lotta Svärdiä ja suojeluskuntajärjestöä suhteessa toisiinsa, nostaa sitten keskeiseksi heuristiseksi työväli-

neekseen käsitteen ”suojeluskuntaperhe”, tarkentaa myöhemmin haluavansa ennen kaikkea selvittää, ”miten valta rakentui suojeluskuntaperheessä”, ja esittää saman tien lukijalle johtavan teesin: ”Oletusarvoisesti suojeluskuntaperhe olikin ennen muuta heteromatriisin tuottamista”.

Nevala-Nurmen tutkimus kytkeyty näin tiiviisti sekä uuteen sotahistoriaan että sukupuolitutkimuksen viimeaikaisimpiin virtauksiin, joissa korostuu ajatus sukupuolirooleista ja -stereotyyppioista ilmiöinä, jotka on aina syytä suhteuttaa niiden vastapareihin ja eri muunnelmiin. Muodissa olevan tutkimuskäsitteistön mukaisesti voidaan sanoa, että hegemonisen sukupuolijärjestyksen rakentavat, ylläpitävät ja purkavat kaikki siihen tavalla tai toisella mukautuvat yksilöt ja yhteisöt.

Koska tutkijan pyrkimyksenä on myös selvittää, miten ja missä nämä sukupuoliroolit sekä niihin liittyvät arvot siirtyivät perhepiirissä seuraaville sukupolville, hän on seikkaperäisesti selvittänyt miten lapsi- ja nuorisotoiminta sai alkunsa ja kehittyi Lotta Svärdissä ja suojeluskuntajärjestöissä. Tämä on työn kiinnostavin empiirinen aluevaltaus, joka samalla tukee tehokkaasti tutkimuksen näkökulmaa otsikointia myöten.

Kolmas Nevala-Nurmen tutkimusta jäsentävä ulottuvuus on hänen systemaattinen vertailunsa suojeluskuntakulttuurin kehityksestä valtakunnallisella tasolla ja eteläpohjalaisessa Jurvan kunnassa. Tutkija on saanut käyttöönsä runsaan lähdeaineiston, jonka avulla hän hahmottaa elävästi Jurvan Lotta Svärd -järjestön toimintaa suhteessa paikkakunnan muihin vapaaehtoisin puolustusjärjestöihin. Samalla menetelmä tukee hänen analyysiaan suojeluskuntaperheen olemuksesta niin empiirillä kuin teoreettisellakin tasolla ja vahvistaa tutkimuksen kerronnallista otetta. Tutkija kuvaa tätä

menetelmää mikrohistorialliseksi, mutta voi kysyä, mikä olisi tavallisempaa perinteisessä historian tutkimuksessa kuin yksittäisen ilmiön vertaaminen ja yhdistäminen laajempiin kokonaisuuksiin.

Työn pää- ja alaotsikko kokoaivat melko hyvin ja ytimekkäästi tutkimuksen keskeisen tematiikan, joskaan kohdeyhteisöä eli Jurvaa ei ole mainittu. Pitkähkön johdannon jälkeen (n. 50 sivua) analysoidaan Lotta Svärd -järjestön kasvua suojeluskuntien aisapariksi 1920-luvulla, minkä jälkeen seuraa seikkaperäinen kuvaus järjestökentän laajentumisesta lapsi- ja nuorisotyöhön 1930-luvulla. Kolmannessa pääluvussa keskitytään ”suojeluskuntaperheen” panokseen sota-pannostuksissa vuosina 1939–1944. Lyhyehkössä loppuluvussa tutkija keskittyy pohtimaan, missä määrin R. W. Connellin introdusoi- ma ja tässä tutkimuksessa järjestelmällisesti käytetty teoria hegemonisesta maskuliinisuudesta on tuonut esiin jotain uutta suomalaisesta maanpuolustustyöstä ja sukupuolijärjestelmästä.

Pääluvut ovat keskenään tasapainossa eli jokaiseen mahtuu olennaista tietoa, tulkintaa ja keskustelua. Silti keskimäinen näistä – ”Lapset mukaan maanpuolustusliikkeeseen – suojeluskuntaperhe syntyy (1929–1939)” – nousee monella tavalla esiin työn päälukuna niin empiriansa kuin analyysin sa ansiosta. Siksi vaihtoehotena jäsenyyksenä olisi hyvinkin voinut toimia myös vahvempi keskittymisen suojeluskuntaperheen kehitykseen ja olemukseen nimenomaan 1930-luvulla, varsinkin jos tutkija olisi samalla vahvistanut empiiristä otettaan Jurvan yhteiskuntakehityksestä.

Tutkimuskysymykset on otsikoinnin mukaan koottu johdannon sivuille 37–38, mutta käytännössä monta keskeistä kysymystä esitetään vielä käsitteenmäärittelyjen yhteydessä sivuilla 43–50. Tämä hajottaa turhaan tutkimuk-

sen määrittelyä. Joka tapauksessa sivulla 50 tutkija lohkaisee Connellin teorian pohjalta työn keskeisen kysymyksen: ”Pyrkikö suojeluskuntalaisuus hegemoniseen maskuliinisuuteen makro- ja mikro-tasolla ja miten?” Toinen huomionarvoinen asia on, ettei Jurvaa erityistapauksena ollenkaan nosteta esiin tutkimuskysymyksissä. Yleisenä huomiona johdannosta todettakoon, että tiivistämiseen varaa olisi ollut, varsinkin luvuissa joissa käsitellään aikaisempaa tutkimusta ja lähdeaineistoa.

Käsitteiden määrittelyssä huomio keskittyy nimikkeisiin perhe, sukupuoli ja sukupolvi. Avoimeksi jää mitä tutkija tarkkaan ottaen tarkoittaa käsitteellä ’suojeluskuntaperhe’.

Tutkija korostaa menetelmäluvussaan, että kyseessä on mikrohistoriallinen tutkimus, mutta samalla hän ilmoittaa, että pyrkimyksenä on kuvata suojeluskuntaperhettä niin paikallisella kun valtakunnallisena tasolla vertaamalla Jurvan vapaaehtoista maanpuolustustyötä vastaavaan kehitykseen Suomessa yleensä. Viimeksi mainittu tavoite saavutetaan kiitettävällä tavalla tässä työssä. Mikrohistorialliseksi menetelmäksi tätä ei sitä vastoin voida luokitella. Mikrohistoriallisen näkökulman keskeisiin periaatteisiin kuuluu, että keskitytään vahvasti yksityiskohtaiseen ilmiöön eikä pyritä järjestelmällisesti yleistämään sen merkitystä, vaan nähdään se enemminkin yleisesti tunnettujen rakenteiden paljastavana poikkeuksena. Jurvaa käsitellään kaikissa kolmessa pääluvussa melko yksityiskohtaisesti, muttei mikrohistoriallisella tarkkuudella. Saamme tietää, mitä puolueita jurvalaiset äänestivät eduskuntavaaleissa, muttemme mitkä puolueet pärjäisivät Jurvan kuntavaaleissa.

Tutkijan painamaton lähdeaineisto on laaja ja melko edustava. Hän on myös dokumentoinut sitä tarkasti ja yhdistänyt lähtei-

tään taitavasti kotimaiseen ja englanninkieliseen tutkimuskirjallisuuteen. Pohjoismaista ja saksankielistä tutkimuskirjallisuutta ei juuri ole hyödynnetty, mistä on seurannut, ettei Nevala-Nurmi pysty vertailemaan omia tutkimustuloksiaan näiden maiden vapaaehtoisen maanpuolustustyön kehitykseen. Tutkimuksen kieliasu on hyvä ja sen monet tilastot tukevat analyysia. Myös sitaatit ovat pääosin perusteltuja, joskin niillä on kirjan viimeisessä pääluvussa tendenssiä venyä niin aiheeseen kuin analyysiin nähden liian pitkiksi.

Muutoin tutkimuksen teoreettiset kytkökset ovat kestäväällä pohjalla, varsinkin kun kyse on sukupuolijärjestyksen analyysista. Tutkija palaa säännöllisesti alussa esittämiinsä kysymyksiin Lotta Svärd -järjestön funktiosta suojeluskuntaperheessä ja osoittaa vakuuttavasti, ettei maanpuolustustyön hegemoninen maskuliinisuus ollut mitenkään staattinen. Naisten oma järjestömalli ja nuorten muukaantulo nostivat esiin uusia miehisiä ja naisellisia rooleja, jotka olivat yhä enemmän tasa-arvoisempia ja ennen kaikkea korostivat vastuullisen äitiyden ja isyyden merkitystä yhteiskunnassa.

Tutkimuksen uutta sotahistoriallista näkökulmaa olisi voinut korostaa paljon enemmän kuin Nevala-Nurmi tohtii tehdä. Ensiksikin tutkija pystyy osoittamaan, että perinteisen sotahistoriallisen tutkimuksen kuvaukset suojeluskunta-toiminnasta ovat olleet vajaita jättäessään sukupuoli- ja sukupolvinäkökulmat melkein tyystin käsittelemättä. Toiseksi Nevala-Nurmi on määrätietoisemmin kuin monet muut uuden sotahistorian inspiroimat tutkijat pyrkinyt yhdistämään vanhan ja uuden sotahistorian tutkimustuloksia toisiinsa. Tämä on erityisen tärkeää, sillä aivan kuten monen muunkin erityisalan kohdalla, sotahistorian tutkimuskenttää vaivaa vähäinen vuorovaikutus ja keskustelu eri suku-

polvien ja tutkimustraditioiden välillä.

Kaiken kaikkiaan, väitöskirjan tutkimuskohde ei sinänsä ole uusi, mutta sen lähestymistapa on sitä monella tavalla. Tutkija on määrätietoisesti pyrkinyt valaisemaan Lotta Svärd -järjestöä sosiaalisissa, ideologisissa ja poliittisissa yhteyksissään ja on onnistunut tässä hyvin.

– HENRIK MEINANDER